

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки, психології й освітнього менеджменту
ім.проф.Є.Петухова

**ВПЛИВ ІНТЕРАКТИВНИХ ІГРАШОК НА ПСИХІЧНИЙ
РОЗВИТОК ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 471 групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Освітньо-професійної програми

Дошкільна освіта

Покалюк Дарія Сергіївна

Керівник к.псих.н., ст.викл. Фоміна І.С.

Рецензент вчитель початкових класів,

керівник відділення долицейської підготовки

та додаткових освітніх послуг Академічного

лицею при ХДУ Шевцова А.Г.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	6
1.1. Загальна характеристика умов психічного розвитку в дошкільному віці.....	6
1.2. Роль іграшки в психічному розвитку дитини	10
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ ІГРАШКИ НА ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ.....	14
2.1. Порівняльний аналіз характеристик інтерактивної іграшки та традиційної	14
2.2. Ризики та переваги впливу інтерактивних іграшок на психічний розвиток дитини	18
ВИСНОВКИ	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	25
ДОДАТКИ	28
ДОДАТОК А. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	28

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ігрове середовище дитини в сучасному мінливому світі — це все більш значимий фактор інтелектуального, морального і духовного розвитку молодшої людини. Соціокультурні зміни сучасної України об'єктивно зумовлюють переоцінку деяких суспільних цінностей, що є базовими для розвитку особистості і соціальних груп.

На виховну і розвиваючу роль гри, значення традицій ігрової культури вказують практично всі дослідники проблем гри і ігрової культури. Іграшка виступає однією з фундаментальних універсальї людського буття, що передає цінності культури і соціального досвіду поколінь. Іграшка - це інструмент соціалізації, своєрідна ланка між дитиною і предметним світом, а також частина дитячої ігрової реальності.

Значення дитячої іграшки складно переоцінити. Для суспільства іграшка – найважливіший елемент культури, за допомогою якого передається в особливій «згорнутої формі» значення і стан сучасної культури (цивілізації). Для дорослого іграшка виступає найважливішою складовою частиною освітнього середовища, інструментом, посередником спілкування дитини з дорослими і однолітками, а також засобом навчання, засобом розваги і навіть засобом лікування. Для дитини іграшка є джерелом радості, предметом для творчості, психологічним засобом для оволодіння дитиною предметним світом і власною поведінкою.

В останні роки все більше вчених звертають увагу на розробку критеріїв іграшки, що включають в себе, крім медичних та екологічних критеріїв (якість матеріалу і ступінь обробки), також естетичні (краса і досконалість), психоемоційні (радість і задоволення), педагогічні (розвиток здібностей, умінь) та інші вимоги. Згідно з цими вимогами

іграшка повинна також відповідати вимогам креативності (розвиток, творчість, співпраця).

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що дитяча іграшка вивчається в багатьох аспектах, таких як: історико-археологічний матеріал (Е.А. Аркін, Н.Д. Бартрам і ін.); елемент філософської культури (Т. Зінов'єва, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, І. Хейзінга і ін.); педагогічний засіб (в тому числі як атрибут ігрової діяльності) (Д.В. Менджеріцкая, С.Л. Новосолова, Е.А. Покровський, Н.А. Рибников, А. П. Усова, Е.А. Флерина, А.Н. Фролова, М. Ендерлін та ін.); елемент народного мистецтва (А.В. Бакушинский, Н.Д. Бартрам, Л.Г. Оршанський, С.В. Россихина і ін.); засіб психічного розвитку (В.В. Абраменкова, Г.Л. Лендрет, В.К. Лосєва, А.І. Луньков, М. Монтессорі, В.С. Мухіна, Ж. Піаже, Е.О. Смирнова, Д.Б. Ельконін та ін.).

Однак проблема використання інтерактивної іграшки та її впливу на психічний розвиток дітей дошкільного віку потребує більш детального вивчення.

Об'єкт дослідження: психічний розвиток дитини дошкільного віку.

Предмет дослідження: інтерактивна іграшка як засіб психічного розвитку дошкільника.

Мета дослідження: проаналізувати та визначити роль інтерактивної іграшки у психічному розвитку дошкільника.

Завдання дослідження:

1. Описати сутність психічного розвитку дітей дошкільного віку.
2. Розкрити сутність понять гра, іграшка.
3. Провести порівняльний аналіз характеристик інтерактивної іграшки та традиційної.
4. Визначити ризики та переваги впливу інтерактивних іграшок на психічний розвиток дитини.

Методи дослідження: аналіз психологічної та педагогічної літератури, вивчення передового педагогічного досвіду.

Структура роботи: випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Загальна характеристика умов психічного розвитку в дошкільному віці.

В період від 3 до 6-7 років відбувається анатомічне формування тканин і органів, збільшення маси м'язів, окостеніння кістяка, розвиток органів кровообігу і дихання, збільшується вага мозку. Посилюється регулююча роль кори великих півкуль, зростає швидкість утворення умовних рефлексів, розвивається друга сигнальна система. У дитини з'являється велике бажання досягнути смислової основи дій дорослих. Дитина відсторонена від активної участі в діяльності і відносинах дорослих.

Провідна діяльність дітей — це сюжетно-рольова гра. У 2-3 роки у дітей яскраво виражені «одиначні ігри», дитина зосереджена на своїх власних діях. Поступово діти починають «грати поруч», об'єднуючись чисто зовні, так як у кожного повинна бути своя іграшка.

У 3-5 років виникають «короткочасні об'єднання», тривалість спілкування залежить від уміння створювати і реалізовувати ігровий задум і від володіння ігровими діями; зміст гри ще не сприяє сталому спілкуванню [4].

У 4-6 років виникають «тривалі об'єднання для гри», в яких дитина прагне відтворити в грі дії дорослих і їх взаємини. У дитини з'являється необхідність мати партнера. У грі виникає необхідність домовлятися один з одним, разом організувати гру з декількома ролями.

Психічний розвиток. Відзначається розвиток диференційованої чутливості. Відбувається освоєння сенсорних еталонів, формування перцептивних дій. В 3 роки дитина маніпулює предметом без спроби

обстеження його, називає окремі предмети. В 4 роки дитина розглядає предмет, виділяє окремі частини і ознаки предмета. У 5-6 років дитина планомірно і послідовно обстежує предмет, описують його, встановлюють перші зв'язку. У 7 років дитина вже систематично, планомірно розглядає предмет, пояснює зміст картини [4].

Розвивається сприйняття простору, часу і руху, дитина сприймає художні твори.

Розвивається соціальна перцепція як здатність сприймати і оцінювати стосунки з іншими людьми.

Стійкість уваги залежить від характеру об'єктів, що сприймаються. Для цього вікового періоду характерно різне співвідношення мимовільної і довільної уваги в різних видах діяльності. Відбувається формування стійкості і зосередження уваги.

Розвиваються уявлення, як основи образної пам'яті. Відбувається перехід від мимовільної пам'яті до довільної. На продуктивність запам'ятовування впливає установка і характер діяльності. У дітей розвивається ейдетична пам'ять. У структурі самосвідомості дитини з'являється минуле і майбутнє [6].

Для мислення характерний перехід від наочно-дієвого до наочно-образного мислення (4-5 років), формування найпростіших форм міркувань (6-7 років), в шестирічному віці з'являється причинне мислення. Відбувається засвоєння прийомів опосередкування, схематизації, наочного моделювання (6-7 років). В 4 роки мислення формується в процесі предметних дій. У 5 років мислення передуює предметній дії. У 6-7 років діти переносять певний спосіб дії на інші ситуації, з'являються елементи словесно-логічного мислення [6].

Розвиток уяви залежить від досвіду дитини, уява впливає на творчість дітей. Уява супроводжується яскравим емоційним забарвленням. Ігрова та образотворча діяльність впливає на розвиток уяви.

Відбувається освоєння мови як основного механізму соціалізації дитини. Розвивається фонематичний слух, активний і пасивний словник, відбувається освоєння словникового складу і граматичної будови мови. У 5 років відбувається усвідомлення звукового складу слова, в 6 років діти опановують механізм складового читання.

Особистий розвиток. Відбувається розвиток самосвідомості, яка формується завдяки інтенсивному інтелектуальному і особистісному розвитку. Виникає критичне ставлення до оцінки дорослого і однолітка. Оцінювання однолітка допомагає оцінити себе. У другій половині періоду на основі первісної чисто емоційної самооцінки і раціональної оцінки чужого поведінки з'являється самооцінка. До кінця дошкільного віку складається правильна диференційована самооцінка, самокритичність. В 3 роки дитина відокремлює себе від дорослого; про себе, про свої якості ще не знає. У 4-5 років слухає думки інших людей, оцінює себе на основі оцінок старших і свого ставлення до оцінок; прагне діяти відповідно до своєї статі. У 5-6 років оцінка стає мірою норм поведінки, оцінює на основі прийнятих норм поведінки, краще оцінює інших, ніж себе. У 7 років дитина намагається оцінювати себе більш правильно [12].

Відбувається розвиток довільності всіх процесів – один з найважливіших моментів психічного розвитку. Вольова поведінка дошкільника багато в чому обумовлена засвоєнням моральних установок і етичних норм. Примхи, упертість і негативізм в кризові періоди розвитку не свідчать про слабкий розвиток волі.

У цьому віці для дітей характерна мінливість проявів темпераменту, дозрівання властивостей нервової системи, тип темпераменту впливає на поведінку в різних видах діяльності. Розвиваються базові якості особистості, відбувається формування особистісних якостей під впливом самосвідомості, на розвиток характеру впливає наслідування. У різних видах діяльності інтенсивно

розвиваються здібності, в діяльності проявляється обдарованість. Формується креативність як базисна характеристика особистості [7].

У дошкільному віці розвиваються мотиви спілкування. Відбувається формування співпідпорядкованості (ієрархії) мотивів. Діти орієнтуються на оцінку дорослих, це є основою для розвитку мотивів досягнення успіхів.

Основний вплив на розвиток емоцій і почуттів надає одне з новоутворень віку – самосвідомість (внутрішній світ). Внутрішні переживання дошкільника стають більш стійкими, розвиваються почуття. Участь в ігровій та інших видах діяльності сприяє розвитку естетичних і моральних почуттів.

Спілкування з дорослими має відмінність в різному віці: у 3-5 років спілкування позаситуативно-пізнавальне (пізнаються предмети і явища навколишнього світу). У 5-7 років - позаситуативно-особистісне (усвідомлюються особливості взаємин між однолітками і дорослими і особливості своєї особистості). Спілкування з однолітками має характер ігрової співпраці, діти вчаться співпереживання [5].

Новоутворення в дошкільному віці:

- Початок розвитку довільності.
- Здатність до узагальнення переживань.
- Моральний розвиток.
- Здатність до перцептивного моделювання.
- Соціалізована мова.
- Розвиток наочно-образного і поява словесно-логічного мислення.
- Поява «внутрішнього світу» [5].

Криза 7 років - це криза саморегуляції, що нагадує кризу 1 року. На думку Л.І. Божович це період народження соціального «Я» дитини. Дитина починає регулювати свою поведінку правилами. Базальна потреба - повага. Втрата дитячої безпосередності (манерничанье,

кривляння). Узагальнення переживань і виникнення внутрішньої психічної життя. Здатність і потреба в соціальному функціонуванні, в занятті значущої соціальної позиції.

1.2. Роль іграшки в психічному розвитку дитини.

Одним з положень теорії психічного розвитку дитини у вітчизняній дитячій психології та педагогіці є визнання провідної ролі діяльності в цьому розвитку (Л.С. Виготський, Л. А. Венгер, А. В. Запорожець і О.М. Леонтьєв та інші). Діяльність забезпечує зв'язок дитини з навколишнім предметним і соціальним світом. Значення діяльності для психічного розвитку полягає в тому, що в ній і через неї дитина засвоює суспільний досвід, фіксований в досягненнях людської культури, при чому таке засвоєння включає в себе як отримання знань, умінь і навичок, так і формування психічних новоутворень особистості.

Проведений нами аналіз психолого - педагогічної літератури про закономірності психічного розвитку дитини - дошкільника, дозволяє стверджувати, що зміст і способи здійснення провідної діяльності дошкільнят визначають процес психічного розвитку дитини, а фактори спадковості і середовища є лише необхідною умовою, від яких залежить індивідуальна неповторність її особистості. Вчені-дослідники відзначають, що діяльність не залишається незмінною в житті дитини, вона розвивається від віку до віку, змінюється її зміст і форми [16].

Розвиток психіки, підкреслював А.Н. Леонтьєв залежить не від діяльності взагалі, а від провідної діяльності. У зв'язку з цим, провідна діяльність не та, яка займає більше часу в житті дитини, а та, в якій формуються і перебудовуються психічні процеси, від якої залежать психічні зміни, в якій виникають і всередині якої диференціюються нові види діяльності. Кожна стадія в дитячому розвитку характеризується своїм типом провідної діяльності: в дитинстві нею є діяльність

спілкування, в ранньому віці – знаряддево-предметна діяльність, в дошкільному – сюжетно-рольова гра (19).

В ході досліджень С. Л. Новосьолова, Н.П. Сакуліної, М.М. Подд'якова, Л.А. Венгера, В.С. Мухіної та ін., присвячених значенням предметних і продуктивних видів діяльності в дошкільному віці були сформульовані наступні висновки: кожен вид діяльності формує насамперед такі психічні властивості і здібності, які для нього необхідні, без яких не можуть бути засвоєні і реалізовані специфічні для нього мотиви, завдання, засоби і операції.

Таким чином, провідна діяльність – це діяльність, з розвитком якої відбуваються найголовніші зміни в психіці дитини і всередині якої розвиваються психічні процеси, що готують дитину до нового, вищого ступеня свого розвитку. Загальновідомо, що всіма цими ознаками відповідає ігрова діяльність. Вона створює зону найближчого розвитку та сама виступає як джерело розвитку. Л.С. Виготський підкреслював «через ігрову діяльність і рухається дитина. У цьому сенсі вона може бути названа провідною, так як визначає розвиток» [4].

Але дитяча гра не є однорідною діяльністю. І провідною вважається не гра взагалі, а тільки один, особливий її різновид – сюжетно-рольова гра [4]. Її цінність полягає в тому, що вона впливає на процес становлення окремих психічних функцій (мислення, пам'яті, мови, уяви, уваги), деяких видів діяльності (конструктивної, образотворчої, пізнавальної, спілкування), на розвиток особистості дитини дошкільника в цілому.

Вагомою для розуміння розвиваючого значення гри є ідея Л.А.Венгера про специфічний і не специфічний вплив гри на розвиток особистості дитини. Він зазначає, що «сюжетно-рольова гра вимагає від дошкільника дії у внутрішньому, уявному плані, орієнтування в системі людських взаємин, узгодження дій». У цьому полягає специфічне розвиваюче значення гри. Неспецифічне значення гри Л.А. Венгер

пов'язує з більш широким підходом до визначення значення цієї діяльності. Він спирається на експериментальні дані про розвиток в грі довільного управління поведінкою, початкових форм навмисного запам'ятовування, багатьох якостей особистості (активності, ініціативності, самостійності, творчості, уяви, товарищескості, і інших). У грі діти освоюють різноманітні знання, про явища суспільного життя, діяльності та взаємини дорослих. Але всі ці якості формує не сама гра, а той чи інший конкретний зміст, який спеціально вноситься в дитячі ігри. У цьому випадку гра часто перетворюється в ігровий прийом, який має дидактичні цілі. Важливою є думка Л.А. Венгера про те, що найбільшу цінність має специфічний вплив і саме воно повинно максимально використовуватися в педагогічних цілях. Повною мірою гра виконує свої функції лише тоді, коли вона є самостійною діяльністю дітей [3].

Аналізуючи психологічні механізми розвивального впливу гри на дитину, А.В. Запорожець зазначає, що гра озброює дитину доступними для неї способами активного відтворення, моделювання такого змісту, які за інших умов були б недосяжні і, отже, не могли б бути насправді засвоєні. У грі дошкільник з допомогою своїх рухів і дій з іграшками активно відтворює працю і побут оточуючих дорослих, події їх життя, відносини між ними. Освоюються в грі реальні дії з предметами (іграшками, ігровим матеріалом) потім переходять у внутрішній план. Таким шляхом дитина набуває нові види не тільки зовнішніх, а й внутрішніх, психічних процесів [16].

Головне, з точки зору А.В. Запорожця, що не оволодіння знаннями і вміннями, і навіть не перехід окремих дій з матеріального в ідеальне, розумовий план, а формування у дитини, на основі зовнішньої ігрової діяльності, самого цього розумового плану, розвиток системи узагальнених, типових образів оточуючих предметів і явищ і потім здатність здійснювати різні їх уявні перетворення, подібні до тих, які раніше відбувалися реально з матеріальними об'єктами. Так відбувається

під впливом гри розвиток здатності до уяви, творчості, самостійності, ініціативності, комунікативному спілкуванню [16].

Одночасно з цим в процесі гри дитина набуває можливість здійснювати дії не тільки під впливом безпосереднього сприймання ситуації, але і відповідно наявного задумом, ігровим правилам. Оволодіння такими діями, які здійснюються для досягнення поставленої мети, А.В. Запорожець пов'язував з розвитком довільності дитячої поведінки. Особливе значення він надавав розвитку в грі співпереживання, співчуття іншим людям. Саме в грі, відзначав А.В. Запорожець, «формується моральні якості дитячої особистості, встановлюються соціальні взаємини, розвивається соціальна практика, реальне життя в колективі» [16].

Гра дошкільнят має найбільші можливості для психічного розвитку особистості і формування у дошкільнят соціально-психологічної готовності до спільної діяльності.

У зв'язку з цим особливого значення набуває вдосконалення педагогічного керівництва рольовою грою як найбільш розвинутої форми дошкільного дитинства. На наш погляд один із шляхів такого вдосконалення - соціально - психологічний підхід до рольової гри як до певного виду спільної діяльності, в процесі якого здійснюється спілкування учасників, спрямоване на узгодження зусиль по досягненню загального результату.

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ ІГРАШКИ НА ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ

2.1. Порівняльний аналіз характеристик інтерактивної іграшки та традиційної.

Інтерактивні іграшки – це такі іграшки, які можуть будь-яким чином реагувати на дії дитини і навчати її самостійно. Вони розмовляють з малюком, ставлять йому запитання, розповідають про нові поняття.

Розрізняють декілька типів інтерактивних іграшок [12]:

- телефони, піаніно, плакати, планшети та інші пластикові музично-навчальні ігри;
- іграшки у вигляді тварин, які рухаються, видають різні звуки;
- пупси і ляльки, які повторюють міміку дітей і звуки.

Причини того, чому така іграшка є бажаною, зрозумілі. У кожного тата і мами є свій особистий телефон, тому діти хочуть собі таку іграшку. Телефон може стати для дитини першою інтерактивною річчю, яка буде навчати дитину. Але не кожен дитячий телефон вважається інтерактивним, а лише той, який вчить дитину цифрам, кольорам, буквам, видає звуки тварин. Серед іграшок, які мають схожі функції: піаніно, гітара, барабан, кораблик, будиночок та ін. Іграшки можуть бути більш функціональними, деякі співають пісні, розповідають казки, загадки, віршики [12].

Електронні плакати, комп'ютери, планшети – це більш складні інтерактивні іграшки. Дитячий комп'ютер або планшет максимально схожий на справжній планшет або ноутбук. З такими комп'ютерами

можна виконувати різні завдання, вчити математику і граматику, грати в різні розвиваючі ігри, які завантажені саме в ваш ноутбук або планшет.

Електронний плакат – іграшка, що говорить та допоможе дитині вивчити дуже багато нового. Стандартний плакат – це той, який вчить українському алфавіту та словам. Зустрічається велика кількість різновидів цих плакатів: вивчення тварин, музичних інструментів, космосу, підводного світу та ін. Першим плакатом в житті дитини може стати плакат з вивчення тварин. У плакаті кілька режимів: голоси звірів, їх назви і коротка розповідь про кожного. Потім дитині будуть задаватися питання з вивченого матеріалу. З 2 років можна купувати плакати з тваринами і азбукою, дитина самостійно тягнеться до знань, прагне натискати кнопочки і слухати все, що їй говорять [22].

Інтерактивні іграшки у вигляді тварин бувають наділені різними функціями – деякі з них просто ходять і співають пісні, повторюють за дітьми будь-які слова, відповідають на запитання, інших потрібно годувати і доглядати за ними. Турбота за такими вихованцями дуже корисна для дітей, вони навчаються тому, як потрібно поводитися з маленькими друзями, спілкуються з ними, відбувається тісний емоційний контакт.

Популярними іграшками з цієї категорії зараз є іграшки-Повторюшки. Наприклад, найвідоміша з них – хом'як, що говорить. Іграшка є приємною на дотик, а коли ви щось говорите, хом'як це повторює своїм голосом і рухається. Діти, які погано розмовляють, намагаються говорити голосніше і чіткіше, щоб хом'як так само говорив чіткіше та зрозуміліше. Таким чином, ці іграшки спонукають дитину говорити правильно і багато тренуватися.

Пупси і ляльки, інтерактивні немовлята максимально схожі на живу дитину. З такими ляльками популярна в дошкільному віці гра в «дочки-матері» стає реалістичною. Наприклад, лялька, як справжнє немовля, блимає очима, рухає ротиком, просить їсти, плаче, смокче

соску, прицмокуючи від задоволення. Ляльку треба колисати і годувати. Такі ігри вчать дітей доброти й турботі. В пакунках з ляльковими немовлятами продаються памперси, пляшечки, соски, брязкальця, горщики – все, що необхідно для догляду за малюком [2].

Інтерактивні іграшки мають свої особливості – недоліки та переваги. Нами було проведено опитування серед батьків, в результаті якого визначено характеристики звичайної іграшки та інтерактивної (Табл.2.1).

Таблиця 2.1.

Порівняльна таблиця характеристики інтерактивної іграшки та традиційної

Інтерактивна іграшка	Традиційна (звичайна) іграшка
Мета таких іграшок - це виховання і навчання новому.	Навчання можливе переважно за участі дорослого. Мета та результат виховання залежить від змісту ігрової діяльності.
Різні моделі мають свої функції: - вивчення букв і цифр; - освоєння іноземних мов; - виховання відповідальності, турботи про близьких або маленьких вихованців; - сприйняття емоцій і почуттів; - тренування пам'яті; - розвиток уяви.	Функції звичайної іграшки залежать від змісту гри та творчості дитини в ігровій діяльності. Наприклад, вивчення кольорів, цифр, букв та ін.
Необхідні додаткові елементи живлення (батареї), в цілому менша екологічність.	Більша екологічність в цілому, хоча залежить від матеріалу, з якого виконана іграшка.
Привертає набагато більше уваги дитини, ніж звичайна іграшка.	Привертає порівняно менше уваги.
Навчас використовувати технології, розвиває причинно-наслідкові зв'язки під час використання (наприклад, різні функції іграшок при натисканні на	Не навчас використовувати технології.

різні кнопки).	
Менший розвиток фантазій, творчості. Менша потреба придумувати сюжет гри.	Більший розвиток для фантазії, творчості. Потреба дитини придумувати сюжет гри та дії самостійно.

З таблиці бачимо, що традиційна та інтерактивна іграшки мають свої особливості: інтерактивна іграшка привертає більше уваги дошкільника, привчає до використання технології, її використання сприяє навчальним цілям, зацікавлює, мотивує та стимулює дитину до пізнавальної діяльності; традиційна іграшка надає більше можливостей для розвитку фантазії, творчості, в цілому є більш екологічною, мета та завдання використання іграшки залежать від змісту ігрової діяльності.

Зустрічається думка, що інтерактивні іграшки чинять негативний вплив на психіку дитини. Головною проблемою інтерактивних іграшок називають те, що вони грають самі по собі, позбавляючи дітей фантазії та ініціативи. Звичайно, якщо дитині купувати тільки інтерактивні іграшки і залишати її наодинці з ними на довгий час, то це може негативно вплинути на розвиток дитини. Тому рекомендовано купувати дитині різні іграшки (і традиційні, і інтерактивні), які відповідають її розвитку.

Наприклад, якщо дитина тягнеться до читання, то рекомендується не обмежуватись одним електронним плакатом, а читати звичайні книги, складати слова з кубиків, займатися моторикою і творчими завданнями. Технічний прогрес не зупинити, з часом будуть з'являтися все більш функціональні іграшки, але не потрібно забувати про звичайні пірамідки, пазли, доміно та ін [8].

Отже, інтерактивні іграшки – це такі іграшки, які можуть будь-яким чином реагувати на дії дитини і навчати її самостійно. Вони розмовляють з малюком, ставлять йому запитання, розповідають про нові поняття.

Розрізняють декілька типів інтерактивних іграшок: телефони, піаніно, плакати, планшети та інші пластикові музично-навчальні ігри; іграшки у вигляді тварин, які рухаються, видають різні звуки; пупси і ляльки, які повторюють міміку дітей і звуки.

На підставі результатів опитування батьків дітей дошкільного віку надано порівняльну характеристику традиційної та інтерактивної іграшки, що мають свої особливості: інтерактивна іграшка привертає більше уваги дошкільника, привчає до використання технології, її використання сприяє навчальним цілям, зацікавлює, мотивує та стимулює дитину до пізнавальної діяльності; традиційна іграшка надає більше можливостей для розвитку фантазії, творчості, в цілому є більш екологічною, мета та завдання використання іграшки залежать від змісту ігрової діяльності.

2.2. Ризики та переваги впливу інтерактивних іграшок на психічний розвиток дитини.

Перехід до постіндустріального та інформаційного суспільства приводить до глобальних змін у всіх сферах суспільного життя людей, в тому числі і до трансформації світу дитинства. Ці зміни не завжди позитивні, а найчастіше носять яскраво виражений деструктивний характер. Так, привертаючи увагу до цієї проблеми, дослідники все частіше говорять про «кризу традиційного дитинства» (Е. О. Смирнова) [18], «культурної війні з дитинством» «зловісної новизні дитячої субкультури» (Т. А. Хагурів, А. А. Остапенко) [21].

У науковій літературі, присвяченій проблемі дитинства акцентується увага на негативних характеристиках сучасного світу дитинства: деформується і руйнується традиційна структура дитячо-батьківських відносин, не можуть реалізуватись відносини всередині дитячої субкультури, відбувається дегуманізація культурних цінностей,

збіднюється дитячий фольклор, зникає дитяча казка і замінюється елементами містики, що представляє собою злиття різних міфологічних образів і хоррору. Кардинальні зміни відбулися в області гри та дитячої іграшки. Саме іграшка є одним з фундаментальних елементів світу дитинства. Трансформація дитячої іграшки є індикатором деформації культури дитинства і зміни її вигляду.

Дитяча іграшка – це невід'ємний атрибут і символ дитинства. Повноцінне дорослішання дитини і її психологічний розвиток неможливо уявити без дитячої іграшки, яка відповідає різним потребам дитини на всіх етапах дошкільного дитинства. В. В. Абраменкова і А. А. Арбузова вважають іграшку дзеркалом культури, за допомогою якого передається в особливій «згорнутій формі» стан сучасної цивілізації [1; 2].

Важливе значення іграшки полягає в її багатофункціональності, так «правильна» дитяча іграшка виховує, навчає, стимулює психічний розвиток. Не менш значимі психотерапевтична функція і функція соціалізації. Однак постає питання - чи всі іграшки мають цими функціями? Сьогодні в науковій і науково-популярній літературі, стосовно проблеми дитячої іграшки, все частіше використовується термін «антиіграшка» [12]. Ключовою, відмінною характеристикою «Антиіграшки» є її шкідливий, негативний вплив на психічний розвиток і здоров'я дитини. У зв'язку з цим постає друге, не менш важливе питання: як відрізнити хорошу позитивну іграшку від «Антиіграшки»?

Проведена психолого-педагогічна експертиза сучасних іграшок дозволила нам виділити проблеми інтерактивних дитячих іграшок та ризики їх використання.

Проблема 1. Низький розвиваючий потенціал і дидактична цінність сучасних іграшок. На сучасному ринку дитячих інтерактивних іграшок з'являються все більше моделей, які передбачають високий ступінь автоматизації іграшки. Перш за все, це стосується електронних,

інтерактивних і радіокерованих іграшок (машинки, паровозики, роботи, вертольоти та ін.). Дитині не потрібно виконувати особливо складні дії. Можна натиснути на кнопку, і все працює самостійно (їде, гуде, літає, співає та ін.). При всій яскравості і привабливості подібних іграшок їх репертуар функціональних дій вельми обмежений. Чим менше предметно-маніпулятивних дій здійснює дитина з іграшкою, тим менше її розвивальний потенціал (розвиток мислення, мовлення, дрібної моторики) [20].

Порушуючи проблему низького розвиваючого потенціалу сучасних дитячих інтерактивних іграшок О. Смирнова справедливо підкреслює, що іграшки, які містять всі необхідні елементи для її використання, не залишають можливості для проявлення самостійності і ініціативи і в цілому ускладнюють самореалізацію дитини [18].

Проблема 2. Монофункціональність дитячої іграшки. Дана проблема прямо впливає з попередньої. Готові набори іграшок, інтерактивні іграшки припускають заздалегідь заданий формат сюжету гри. Така іграшка не може гнучко використовуватися з ігровим задумом самої дитини. Монофункціональність сучасних іграшок гальмує розвиток знаково-символічної функції мислення, дитячої фантазії і творчості.

Проблема 3. Утруднення в формуванні образів предметів, явищ, тварин і людей. Велику роль у формуванні адекватного образу предмета чи явища надає іграшка. Проблема багатьох сучасних іграшок в тому, що властивості предметів і явищ представлені в спотвореному вигляді, що заважає формуванню реалістичної картини світу. Так, наприклад, деякі серії м'яких іграшок представляють всіх тварин (кішок, собак, зайців, птахів) у вигляді круглих кульок, колобків, диференціюючою ознакою яких є тільки вуха і забарвлення. Дана іграшка без сумніву несе позитивний образ, але разом з тим не дає реалістичного розуміння про різних представників тваринного світу [23].

Проблема 4. Формування репродуктивного виду мислення і уяви. Зазначена проблема перегукується з уже вище зазначеними проблемами. В першу чергу вона стосується інтерактивних іграшок та іграшок з заданим сюжетом. Ідея гри з такими іграшками і сам ігровий сюжет носить репродуктивний відтворюючий характер. Л.С. Виготський, розкриваючи виховні можливості дитячої гри, відзначав, що якщо у дитини немає труднощів у процесі гри, поведінка протікає легко і без затримок, там немає мислення [7].

Проблема 5. Етнічна і культурна індиферентність. Дана проблема яскраво проявляється в тому, що сучасний ринок дитячих іграшок переповнений іграшками антипатріотичними, що утрудняють формування національної і культурної ідентичності [18]. Сучасна дитяча іграшка слабо відображає символічний зміст традиційних народних образів (ляльки-мотанки, панянки, півники, курочки, конячки, олені та ін.). А адже саме народна іграшка завдяки своїй своєрідності є способом збагачення внутрішнього світу дитини. Вона пробуджує у дошкільнят здатність бачити і цінувати красу в народній спадщині, сприяє розвитку фантазії і творчості [13].

Проблема 6. Низький виховний потенціал іграшки. В останні роки індустрія іграшок активно розвивається. З'являються найрізноманітніші дитячі іграшки; вони незвичайні, яскраві, барвисті, проте за зовнішньою ефектністю іграшки нерідко втрачається її виховне значення.

Проблема 7. Витіснення предметних іграшок іграми та іграшками на електронних носіях. Особливою проблемою дитячої іграшки є те, що її місце займають ігри та іграшки на електронних носіях (гаджетах), тобто комп'ютерні іграшки. Про цю проблему з тривогою говорять провідні дитячі психологи. Так, О. Смирнова зазначає, що комп'ютер для дітей став не стільки засобом отримання інформації, а скільки джерелом сенсорних вражень. Комп'ютерні ігри та іграшки негативно впливають на здоров'я дитини. Вони підміняють фізичну активність, предметну і

продуктивну діяльність, а також спілкування з близькими дорослими [18]. Розкриваючи сучасні ризики дорослішання дітей Т.А. Хагурів, А.А. Остапенко акцентують увагу на негативному впливі комп'ютерних ігор на розвиток психічних функцій. Так, дослідники вказують: «Гра, яка завжди вимагала уяви, вміння взаємодіяти, активності - всього того, що розвиває дитину, ця гра майже повністю в минулому» [21, с. 11]. Далі автори відзначають, що комп'ютерні іграшки «зламують» дитячу психіку, спекулюють на дитячій фантазії, вразливості [4].

Таким чином, проаналізувавши існуючі психолого-педагогічні проблеми сучасної дитячої іграшки, ми визначили переваги та ризики використання інтерактивних іграшок. Важливе завдання полягає в підвищенні грамотності та педагогічної компетентності батьків в області психолого-педагогічних характеристик сучасних дитячих іграшок.

Дитяча іграшка – це невід'ємний атрибут і символ дитинства. Повноцінне дорослішання дитини і її психологічний розвиток неможливо уявити без дитячої іграшки, яка відповідає різним потребам дитини на всіх етапах дошкільного дитинства. Проведена психолого-педагогічна експертиза сучасних іграшок дозволила нам виділити проблеми інтерактивних дитячих іграшок та ризики їх використання: низький розвиваючий потенціал і дидактична цінність сучасних іграшок; монофункціональність дитячої іграшки; утруднення в формуванні образів предметів, явищ, тварин і людей; формування репродуктивного виду мислення і уяви; етнічна і культурна індиферентність; низький виховний потенціал іграшки; витіснення предметних іграшок іграми та іграшками на електронних носіях.

Слідом за деякими дослідниками ми вважаємо, некоректно однозначно говорити про «шкідливість» і «користь» тих чи інших іграшок для психіки дитини. Роль іграшки в житті конкретної дитини опосередкована контекстом культурних і, перш за все, соціальних відносин, в які вона включена [19]. Більш того, ми поділяємо думку

дослідників, які рекомендують поєднувати інтерактивні та традиційні іграшки. Мудрість дорослого повинна полягати в умінні створювати такі ігрові ситуації за участю іграшок, в яких дитина навчиться самостійно розуміти різні грані людських відносин, робити правильний моральний вибір і засвоювати необхідні соціальні норми і цінності.

ВИСНОВКИ

Отже, проведене нами дослідження дозволило нам зробити наступні висновки:

Проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури про закономірності психічного розвитку дитини-дошкільника, дозволяє стверджувати, що зміст і способи здійснення провідної діяльності дошкільнят визначають процес психічного розвитку дитини, а фактори спадковості і середовища є лише необхідною умовою, від яких залежить індивідуальна неповторність її особистості. Вчені-дослідники відзначають, що діяльність не залишається незмінною в житті дитини, вона розвивається від віку до віку, змінюється її зміст і форми [16]

Інтерактивні іграшки – це такі іграшки, які можуть будь-яким чином реагувати на дії дитини і навчати її самостійно. Вони розмовляють з малюком, ставлять йому запитання, розповідають про нові поняття. Розрізняють декілька типів інтерактивних іграшок: телефони, піаніно, плакати, планшети та інші пластикові музично-навчальні ігри; іграшки у вигляді тварин, які рухаються, видають різні звуки; пупси і ляльки, які повторюють міміку дітей і звуки.

Дитяча гра не є однорідною діяльністю. І провідною вважається не гра взагалі, а тільки один, особливий її різновид – сюжетно-рольова гра [4]. Її цінність полягає в тому, що вона впливає на процес становлення окремих психічних функцій (мислення, пам'яті, мови, уяви, уваги), деяких видів діяльності (конструктивної, образотворчої, пізнавальної, спілкування), на розвиток особистості дитини дошкільника в цілому

Слідом за деякими дослідниками ми вважаємо, некоректно однозначно говорити про «шкідливість» і «користь» тих чи інших іграшок для психіки дитини. Роль іграшки в житті конкретної дитини опосередкована контекстом культурних і, перш за все, соціальних відносин, в які вона включена [19]. Більш того, ми поділяємо думку

дослідників, які рекомендують поєднувати інтерактивні та традиційні іграшки. Мудрість дорослого повинна полягати в умінні створювати такі ігрові ситуації за участю іграшок, в яких дитина навчиться самостійно розуміти різні грані людських відносин, робити правильний моральний вибір і засвоювати необхідні соціальні норми і цінності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арбузова А. А. Развивающий потенциал детских игрушек. Человек и научное познание. социокультурные аспекты науки : сб. науч. тр. по материалам Междунар. науч.-практ. конф. (31 июля 2018 г.) : Международный научно-информационный центр «Наукосфера», 2018. С. 30-31. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=35656013>
2. Абраменкова В. В. Во что играют наши дети. Игрушка и антиигрушка. М. : Лепта Книга, 2008. 547 с.
3. Артемова Л. В. Моральне виховання дошкільників. К. : Рад. школа, 1984. 102 с.
4. Батухтіна О. Г. Формування елементів національної культури у дітей шостого року життя засобами української народної іграшки: Автореф...канд.пед.наук. К., 1999. 22 с.
5. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 1994. 398 с.
6. Бурова А. Граємо разом (Про виховне значення ігор, іграшок у житті дитини, та участь у них батьків) Дитячий садок. 2002. №18. С. 8–10.
7. Выготский Л.С. Педагогическая психология. М. : Педагогика Пресс, 1996. 536 с.
8. Гавриш Н. В. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Начально-методичний посібник. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.
9. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: Навч.пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 392 с.
10. Зайцева О. Г. Народная игрушка как средство формирования элементов духовной культуры у дошкольников. Дошкольное образование: опыт и перспективы развития : материалы Междунар.

науч.-практ. конф. (2 июня 2017 г.): Интерактив плюс, 2017. С. 2933.
URL: <https://interactive-plus.ru/e-articles/390/Action390-371092.pdf>

11. Крутій К. Л. Дитина в дошкільні роки. Програма розвитку навчання та виховання дітей. Запоріжжя, 2004. 268 с.
12. Низковська О. Іграшка в центрі уваги педагогічної спільноти. Дошкільне виховання. 2018. Вип. 1. С. 9-11.
13. Пазуха А. У світ дитини – через гру. Дитячий садок. 2011. № 9. С. 4-6.
14. Панфилов А. Н., Галиева А. Ш. Роль игрушки в формировании агрессивности у детей дошкольного возраста. Современная экономика: актуальные вопросы, достижения и инновации : сб. ст. XXVII Междунар. науч.-практ. конф. (2019 г.): Наука и Просвещение (ИП Гуляев Г. Ю.). С. 275-277. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=37315972>
15. Поніманська Т. І. Моральне виховання дошкільників: Навчальний посібник. К., 1993. 240 с.
16. Русова С. Український дитячий садок. Україна. 1991. № 2. С. 39–41.
17. Савинова С. В., Рудакова В. Л. Психолого-педагогическая оценка современных игрушек. Вестн. гуманитарного образования. 2015. № 2. С. 16-22. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=26552243>
18. Смирнова Е. О. Современная детская субкультура. Консультативная психология и психотерапия. 2015. № 4. С. 25-35.
19. Туженкова Ю. Духовно-моральне виховання дошкільників. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2013. Вип. 9. С. 31-35.
20. Фрідман І. Чи бачимо ми дитину? Наша дитина. 1993. № 3-4. С. 12–14.
21. Хагуров Т. А., Остапенко А. А. Риски взросления и угрозы детству. М. : НИИ школьных технологий, 2017. 36 с.

22. Шулика М. В. Народная и современная игрушка: аксиологический аспект. Система ценностей современного общества. 2012. № 22. С. 268-271. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=20929822>

23. Щербань П. М. Педагогіка почуттів: Навчальний посібник К., 1992. 47 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Покалюк Дарія Сергіївна, учасниця освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

16.03.2021

Дарія Покалюк